

Non Solus

augustus 2019

Deze Non Solus wordt gepresenteerd als een extra, met als onderwerp: "Turnen door de jaren heen. Turngeschiedenis in Nederland van 1860 tot 2010."

Onder auspiciën van de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (KNGU) werd in 2018 in Beekbergen een overzicht van 150 jaar gymnastiekbond opgesteld waar mevrouw Tirza van Rijn, van de Christelijke gymnastiek vereniging SOS te Voorburg, mij op attendeerde. Met haar heb ik op 5 augustus het "Home of History" mogen bezoeken en we werden daar fantastisch rond geleid door de heer en mevrouw Jan en Ans Hoeve, de animators, werkers en instandhouders van het eerste uur voor dit museum. Ik was en werd tijdens de sessie steeds meer verbaasd, verblijd, verrast en nog meer onder de indruk gebracht van de prachtige gymnastiek sport, de moeder der sporten, en het allemaal nog eens opnieuw te mogen beleven.

Het ontstaan van de gymnastiekbond

Het jaar 1860. Een paar leden van de Amsterdamse gymnastiekvereniging Lyncurgus nemen het initiatief om met enkele andere verenigingen een samenwerking aan te gaan en richten als gevolg van die actie op 15 maart 1868 het eerste gymnastiek verbond, het Nederlands Gymnastiek Verbond (NGV), op. Deze bond zal uiteindelijk uitgroeien tot één van de grootste sportbonden in Nederland en vele andere sportbonden zullen hier uit voortkomen.

Sport vóór 1900

Natuurlijk werd er ook al aan sport gedaan vóór de oprichting van dit gymnastiekverbond, waar uiteindelijk de KNGU uit voortkwam.

In het oude Egypte waren er al sportliefhebbers, maar heel veel stelde sport bij hen niet nog voor: wat hardlopen, boogschieten en wagenrennen. Sportbeoefening had vooral de verbetering van de conditie tot doel en was maar voor weinig mensen weggelegd.

De Grieken waren het eerste volk dat op grote schaal sport beoefende, in de zgn. gymnasia (letterlijk: 'plaats om naakt te zijn', afgeleid van het Griekse woord voor naakt, gymnos). Sport was een belangrijke vorm van vrijetijdsbesteding, bestemd voor vrije burgers en nauw verbonden met de godsdienst en de oorlogsvoering. Er werden regelmatig grote sportevenementen gehouden en winnaars waren rijk beloond. Sportbeoefening was voor de Grieken een belangrijk onderdeel van het leven. In Athene, waar vele filosofen scholen vestigden en daar les gaven zowel in het fysieke als de psyche van het mensdom, verkondigde ene Socrates bij monde van Plato (ca. 427 – 347 v.Chr.): "De goden hebben de mens twee kunsten

gegeven om hem moed en wijsheid te leren. Dat zijn de gymnastiek en de muziek.” Indrukwekkend!

Na de val van het Romeinse Rijk daalde het belang van de lichamelijke opvoeding en sport.

In Duitsland werd in de 19^e eeuw door Friedrich Ludwig Jahn (1778-1852) de gymnastiek beweging opgericht, een nationalistische beweging om de jeugd voor te bereiden op de strijd tegen Napoleon en daarmee de ondergang van Pruisen te voorkomen. Hij bedacht ook het woord “turnen” omdat hij “gymnastiek” on-Duits vond. In 1811 stichtte hij zijn openlucht turnschool en ontwierp voor zijn school toestellen waarvan vele, zij het in iets andere vorm, nog steeds in gebruik zijn bij het toestelturnen, zoals brug gelijk, rek, paard en ringen. Hij werd vader der gymnastiek (“Turnvater”) genoemd en in de Tweede Wereldoorlog door de Nazi’s als voorbeeld gesteld.

Sport in Nederland vóór WO II

Dat de sport in Nederland bij de gymnastiek de basis vond voor de latere unie mag duidelijk zijn. De opgang in de sport houdt gelijke tred met de maatschappelijke en economische vooruitgang. Maar dan vooral bij het niet-Christelijke volksdeel.

De Christenen, met als twee belangrijke hoofdgroepen de katholieken en de protestanten, gaan zich schoorvoetend interesseren voor de sport, waarbij sport meer inhoudt dan alleen gymnastiek.

De katholieken zijn er snel bij en richten hun eigen katholieke sportbond op. Er bestonden toen al katholieke (en christelijke) zang-, schaak- en jongelings debatverenigingen. De sport wordt zelfs door vele katholiek kerkelijke leiders gepromoot - als het maar katholiek is!

Na 1900 gaat ook de protestantse gemeenschap, de Hervormden en Gereformeerden, zich sterk maken voor de Christelijke lichamelijke opvoeding. Van de kerkelijke leiders blijven velen afwijzend, tot zelfs na de Tweede Wereldoorlog. Het zijn vooral de leden der protestantse kerken die zich aaneen sluiten en in 1910 het Nederlands Christelijk Gymnastiek Verbond (NCGV) oprichten.

De splitsing in het sportieve gedachtegoed bij protestantse kerken richt zich op de scheiding van lichaam en geest: de geest is boven het sterfelijk lichaam

gesteld en als zodanig het belangrijkste. Plato dacht er voor onze jaartelling echter al anders over.

Gymsport na WOII – persoonlijke betrokkenheid

Nederland herrijst, herstelt en stelt bij. De schrijver van deze Non Solus, Nicolaas Overbeeke, trad in dat herstellende Nederland met zijn zestien jaren toe en mag een viooltje meespelen, wat geheel paste in het denkbeeld dat deze ontluikende puber voor ogen had. Hij geloofde en beleed dat God de mens had geschapen als eenheid van lichaam en geest en dat de mens de opdracht had meegekregen om beiden te verzorgen en om talenten te ontwikkelen.

Hij komt in aanraking met de gymnastiek port, geraakt door een gymuitvoering van de Haagse neutrale gymnastiekvereniging WIK (Willen Is Kunnen). Aan de andere kant staan echter een ouderling en een dominee van de Hervormde Kerk aan zijn jasje te trekken, omdat hij een mooie inleiding had gehouden over David en Goliath bij de Christelijke jongelingsvereniging het Mosterdzaadje. Maar het wordt uiteindelijk gym, bij de – uiteraard – Christelijke gymnastiekvereniging DIO (Door Inspanning Ontspanning).

Hij gaat de turnwereld in, een wereld vol tegenstanders die vooral domme kritiek hadden op de toevoeging 'Christelijk' aan de sport: "Hebben jullie een Christelijke buikdraai?" Hij wordt een goede eerste graads turner, gaat voor turnen en het leiders diploma halen bij het NCGV. Daar wordt zijn denken verder gesterkt om de strijd aan te gaan tegen achtergebleven dominees over het ingeprinte dogma van de domme, beter gezegd stomme, scheiding tussen het lichaam en de geest. Deze strijd, gevoerd door mensen die de geloofsbelijdenis centraal stelden, was er op gericht de belijdende kerk in stand te houden en de sport daar een integrerend deel van te laten zijn. Want zouden de Christelijke, katholieke en protestante, lidmaten aangewezen zijn op de neutrale sportverenigingen en sportbonden, dan zou de boodschap van de kerk een manco, een handicap - geen zorg voor het lichaam en de geest - vertonen. Het was meer dan de Christelijke buikdraai!

Ook de wedstrijd idee komt aan de orde en er gaan stemmen op de lichaamsoefening kwalitatief te verbeteren door gekwalificeerde wedstrijden. Maar zelfs als dominees en aanverwanten gestrikt waren voor de sport, verzetten velen van hen zich tegen het invoeren van wedstrijden met prijzen.

Nicolaas maakt zich ook sterk voor verdere opbouw van de Christelijke gymnastiek in de Kring Den Haag, in Wassenaar met vereniging Irene en in

Voorburg met vereniging SOS (Sport Ontspanning Spel). Hij weet enkele predikanten hun domme denken bij te doen stellen en gaat op gegeven moment de (zijn) gym wereld verlaten. Dat was in 1954.

Huidige tijd

Oktober 2017. Soms overdenk je niets dat plots tot iets kan worden: het moet dat jaar vijfenzestig jaar geleden zijn dat wij met, dat mag ik nu wel zeggen, drie rebelse, net voor het leiders diploma van het NCGV geslaagd zijnde, jongeren de elfde december 1952 de Christelijke gymnastiekvereniging SOS (Sport Ontspanning Spel) hadden opgericht. Zie hiervoor mijn Non Solus van 10 juni 2018.

Samen met Tirza van Rijn heb ik kunnen genieten van het “Home of History” en het oude materiaal van het Koninklijk Nederlands Christelijk Gymnastiek Verbond, dat - wat een zegen! – in 1999 samen met de Katholieken is opgegaan in de KNGU, kunnen inzien. Wij hebben het oude vaandel van het KNCGV mogen vasthouden, dat voor mij echt heel veel betekende.

Ik wil graag afsluiten met de oude spreuk van het oudste gymnastiek verbond:

Mens sana in corporo sano

Een gezonde geest in een gezond lichaam

Dat dekte de gehele sport discussie der neutralen en de Christelijke sporters.

Wat een pracht devies voor de toenmalige KNCGV en voor nu de KNGU. Het is een houvast in onze veranderende wereld.

Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie

Lage Bergweg 10

7361 GT Beekbergen

Telefoon: 055-5058700

E-mail: info@kngu.nl

Nicolaas Overbeeke

Nieuwerkerk aan den IJssel

